

ז"ח

פרשת לך לך

זהר	
ת"ח קב"ה מגן לצדיקים דלא ישלטון בהון בני אנשא וקב"ה אגין על אברהם דלא ישלטון ביה ובאנתתיה ת"ח שכינתא לא אתערי מעם שרה בההוא ליליא אתא פרעה למיקרב בהדה אתא מלאכא ואלקי ליה כל אימת דהוה שרה אמרה אלקי הוה מלקי ואברהם הוא אתקיף במאריה¹ דהא שרה לא יהון יכלי לשלטאה עלה הה"ד (&) וצדיקים ככפיר יבטח והכא נסיונא היא דלא הרהר אברהם אבתריה דקב"ה:	בא ראה, הקדוש ברוך הוא מגן לצדיקים, שלא ישלטו בהם בני אדם, והקדוש ברוך הוא הגן על אברהם שלא ישלטו בו ובאשתו. בא ראה, השכינה לא זזה מעם שרה. באותו הלילה, בא פרעה לקרב אליה, בא המלאך והלקה אותו. וכל פעם שהיתה שרה אומרת "הלקה@" היה מלקה. ואברהם הוא התחזק ברבונו, שהרי שרה, לא יכלו לשלוט עליה, זהו שנאמר "וצדיקים ככפיר יבטח", וכאן הוא נסיון שלא הרהר אברהם אחרי הקדוש ברוך הוא.
אמר רבי ת"ח דבג"כ לא פקיד ליה קב"ה לנחתא למצרים אלא הוא מגרמיה נחת בגין דלא יהא פתחון פה לבני עלמא דאמר ליה כך ולבתר אצטער על אנתתיה:	אמר רבי, בא ראה, שלכן לא צוה אותו הקדוש ברוך הוא לרדת למצרים, אלא הוא מעצמו ירד, כדי שלא יהיה פתחון פה לבני העולם, שאמר לו כך, ואחר כך הצטער על אשתו.
מדרש הנעלם	
לך לך (&) רבי יהודה פתח (&) הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו א"ר יהודה בא וראה	"לך לך", רבי יהודה פתח "הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו", אמר רבי יהודה בא וראה,
כב/א	
מדרש הנעלם	
כמה יש לו לאדם להכשיר מעשיו לפני בוראו ולהתעסק בתורתו יומם ולילה שמעלת התורה למעלה מן כל המעלות דא"ר יהודה תרין טבין רברבין אית באורייתא חיים ועותרא דכתיב (משלי ג טז) אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד אמר רב פפא אלין תלתא הוו א"ל רבי יהודה כבוד בכלל העושר הוא דמאן דאית ליה עותרא אית ליה יקרא ובמה יזכה האדם לכל בשביל התורה²:	כמה יש לו לאדם להכשיר מעשיו לפני בוראו, ולהתעסק בתורתו יומם ולילה, שמעלת התורה למעלה מן כל המעלות. שאמר רבי יהודה, שתי טובות גדולות יש בתורה, חיים ועושר, שנאמר "אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד". אמר רב פפא, אלו שלשה הם. אמר לו רבי יהודה, הכבוד הוא בכלל העושר, שמי שיש לו עושר, יש לו כבוד, ובמה יזכה האדם לכל, בשביל התורה.
א"ר יהודה ת"ח אין בכל לילה ולילה שאינו אוחו מטטרו"ן שר הפנים³ כל נשמתן של ת"ח העוסקים בתורה לשמה ומראה אותן לפני הקב"ה וממתינים מלאכי השרת ודוממים מלומר שירה עד שיתכנפו נפשות הצדיקים עמהם [ויזמרו] (ויאמרו) ביחד לאל עליון שנאמר (&) הנצנים נראו בארץ אלו העוסקים בתורה לשמה עת הזמיר הגיע אז הוא עת לזמר לבוראם ביחד וקול התור נשמע בארצנו זה מטטרו"ן הבא לאסוף נשמתן של צדיקים לזמר ליוצרים בכל לילה ולילה שנאמר (&) יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם מהו בכבוד א"ר יהודה זה מטטרו"ן:	אמר רבי יהודה, בא ראה, אין בכל לילה ולילה שאינו אוחו מטטרו"ן שר הפנים כל נשמתם של תלמידי חכמים העוסקים בתורה לשמה, ומראה אותן לפני הקדוש ברוך הוא, וממתינים מלאכי השרת ודוממים מלומר שירה, עד שיתכנסו נפשות הצדיקים עמהם, ויזמרו ביחד לאל עליון, שנאמר "הנצנים נראו בארץ", אלו העוסקים בתורה לשמה. "עת הזמיר הגיע", אז הוא עת לזמר לבוראם ביחד. "וקול התור נשמע בארצנו", זה מטטרו"ן, הבא לאסוף נשמתם של צדיקים לזמר ליוצרים בכל לילה ולילה, שנאמר "יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם". מהו "בכבוד", אמר רבי יהודה, זה מטטרו"ן.
א"ר יעקב בר אידי כל נשמותן של צדיקים נגזרו	אמר רבי יעקב בר אידי, כל נשמותם של

¹ לחפש אם זה לשון של אמונה

² בכאן שייך מעשה של ר' יוסי בן פיז שנדפס בפרשת לך לך (גליון &).

³ עי' מלואים אותיות Error! Reference source not found. ו- Error! Reference source not found.

צדיקים נגזרו מתחת כסא הכבוד, לנהג את הגוף, כאב המנהיג את הבן. כי בלתי הנשמה, לא יוכל הגוף להתנהג ולא לדעת ולעשות רצון בוראו, שהרי אמר רבי אבהו הנשמה היא מורה ומלמדה לאדם ומחנכתו בכל דרך ישר. ובשעה ששולח הקדוש ברוך הוא אותה לגוף ממקום הקדש, מברך אותה בשבע ברכות, זהו שנאמר "ויאמר ה' אל אברם", זו היא הנשמה, שהיא א"ב, ללמד את הגוף. ור"ם עליו, שממקום רם ונשא באה. ומה אומר לה "לך מארצך וממולדתך", מדירתך וממקומך ומהנאתך. "ומבית אביך", אמר רבי יעקב, זו היא מסך המאירה. "אל הארץ אשר אראך", כלומר לגוף פלוני, לגוף קדוש, לגוף ישר. ועם כל זה "ואברכה מברכך", אותם הנוהגים עמך מדות טובות מדות ישרות, אותם המברכים אותי בשבילך, ואומרים "כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלהי" (ברכת אלהי נשמה). "ומקללך אאר" אותם המקללים אותך ומקלקלים מעשיהם ודרכיהם.	מתחת כסא הכבוד לנהג את הגוף כאב נוהג (נ"א המנהיג) את הבן כי בלתי הנשמה לא יוכל הגוף להתנהג ולא לדעת ולעשות רצון בוראו דהא א"ר אבהו הנשמה היא מורה ומלמדה לאדם ומחנכתו בכל דרך ישר ובשעה ששולח הקב"ה אותה ממקום הקודש מברך אותה בשבע ברכות ה"ד (&) ויאמר ה' אל אברם זו היא הנשמה שהיא א"ב ללמד את הגוף ור"ם עליו שממקום רם ונשא באה ומה אומר לה לך מארצך וממולדתך מדירתך וממקומך ומהנאתך ומבית אביך א"ר יעקב זו היא אספקלריא המאירה אל הארץ אשר אראך כלומר לגוף פלוני לגוף קדוש לגוף ישר ועם כל דא (&) ואברכה מברכך אותם הנוהגים עמך מדות טובות מדות ישרות אותם המברכים אותי בשבילך ואומרים כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך ה' אלהי ומקללך אאר אותם המקללים אותך ומקלקלים {כד ע"ב} מעשיהם ודרכיהם:
"וילך אברם כאשר דבר אליו ה'", כיון שנתברכה בשבע ברכות הללו, מה נאמר "וילך אברם" זו היא הנשמה, שהיא אב לגוף, ורם ממקום הרמים. "כאשר דבר אליו ה'", להכנס באותו הגוף שנצטוו להנהיגו וללמדו.	וילך אברם כאשר דבר אליו ה' (&) כיון שנתברכה בשבע ברכות הללו מה כתיב וילך אברם זו היא הנשמה שהיא אב לגוף ורם ממקום הרמים כאשר דבר אליו ה' להכנס באותו הגוף שנצטוו להנהיגו וללמדו:
אמר רבי יעקב, ראה מה כתוב בו, כיון שבאה ליכנס בגוף, "וילך איתו לוט", זהו יצר הרע, המזומן לכנס עם הנשמה ביחד, כיון שנוול אדם. ומנין שנקרא יצר הרע כך, שנאמר "כי יצר לב האדם רע מנעוריו", וזהו לוט שנתארר בעולם.	אמר רבי יעקב ראה מה כתוב ביה כיון שבאה ליכנס בגוף, וילך איתו לוט (&) זהו יצר הרע המזומן לכנס עם הנשמה ביחד כיון שנוול אדם ומנין שנקרא יצר הרע כך שנאמר (&) כי יצר לב האדם רע מנעוריו וזהו לוט שנתארר בעולם:
וזה [הדרשה] הולך@ כמו שאמר רבי יצחק, הנחש שהשיא לחוה⁴, הוא יצר הרע, וראינו שנתקלל, שנאמר "ארור אתה מכל הבהמה", ולפיכך נקרא לוט, שבשעה שהנשמה בא ליכנס בגוף, מיד "וילך איתו לוט", שהוא מזומן ליכנס עמו, ולהשטין לאדם ולהיות מקטרג להנשמה.	ואזלא הא כי הא דא"ר יצחק הנחש שהשיא לחוה הוא יצה"ר וראינו שנתקלל שנאמר (&) ארור אתה מכל הבהמה ולפיכך נקרא לוט שבשעה שהנשמה בא ליכנס בגוף מיד וילך איתו לוט שהוא מזומן ליכנס עמו ולהשטין לאדם ולהיות מקטרג להנשמה:
אמר רבי יעקב בר ר' אידי, מאיפה אנו יודעים מה שאמרנו, שהוא משל לנשמה, ממה שנאמר אחר כך "ויקח אברם את שרי אשתו", זהו הגוף. "ואת לוט בן אחיו", זהו יצר הרע, שהוא בן אחיו, משותף ונדבק עם הגוף. "ואת כל רכושם אשר רכשו", אלו	א"ר יעקב בר ר' אידי מנין מה שאמרנו שהוא משל על הנשמה ממה דכתיב אח"כ (&) ויקח אברם את שרי אשתו זהו הגוף ואת לוט בן אחיו זהו יצה"ר שהוא בן אחיו משותף ונדבק עם הגוף ואת כל רכושם אשר רכשו אלו מעשיהם ויצאו ללכת ארצה כנען כולם מדובקים ללכת

⁴ יהל אור ח"ג כג ע"ג: והיה שמך אברהם הרי שינוי השם. התהלך לפני והיה תמים הרי שינוי מעשה. כגוונא דא עביד קוב"ה לאדם כד תריך ליה מההוא עלמא, ואייתי ליה להאי עלמא, ודא שינוי מקום. שינוי השם משנה פניו ותשלחהו, והא איתמר לעיל, ובג"ד כי רוח עברה בו כו'. [כצ"ל]. ור"ל הכל כגוונא שנא' באברהם לך לך מארצך, שנאמר אל הנשמה אברם, כמ"ש ב"ח@ רות {ליוורנו צב. מרגליות@ עה.} ובמדה"נ פ' לך {מרגליות@ כד. ליוורנו ל:}, ואח"כ ויקרא [צ"ל והיה] שמך אברהם. דאז זכה למדת חסד והוא גוון חור וזהו משנה פניו. ואמר והא איתמר לעיל. ר"ל למעלה רט"ז. א' והוא שינוי השם בג' אבהן. (עיין לעיל פ' בהר קי"א ב'. דברי דוד):

⁵ עצה רעה.

מעשיהם. "ויצאו ללכת ארצה כנען", כלם מדובקים ללכת	
כב/ב	
מדרש הנעלם	
בהבלי העולם, הולכים אחרי בצעם והרהורם.	בהבלי העולם, הולכים אחרי בצעם והרהורם.
ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה בכל מקום שזה מתאוה הנשמה עמו והכנעני אז בארץ זו התאוה שהיא דבקה בגוף:	"ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה", בכל מקום שזה מתאוה, הנשמה עמו. "והכנעני אז בארץ", זו התאוה, שהיא דבקה בגוף.
כיון שפוקד הקב"ה מעשיהם ומוציא הנשמה מן הגוף הנשמה רוצה לעלות למעלה ראה מה כתיב בה (&) וילך למסעיו מנגב ועד בית אל ורצונה לחזור אל המקום אשר היה שם אהלה בתחלה א"ר יעקב אהלה כתיב בה"א ואזי היא עומדת בין בית אל ובין העי בין לעלות למעלה ובין לירד למטה:	כיון שפוקד הקדוש ברוך הוא מעשיהם ומוציא הנשמה מהגוף, הנשמה רוצה לעלות למעלה. ראה מה נאמר בה "וילך למסעיו מנגב ועד בית אל", ורצונה לחזור אל "המקום אשר היה שם אהלה בתחלה". אמר רבי יעקב, "אהלה", כתוב בה"א, ואזי היא עומדת "בין בית אל ובין העי", בין לעלות למעלה ובין לירד למטה.
זכתה עולה אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה (&) מקום אשר מיכאל השר הגדול מקריב נשמתן של צדיקים ויקרא שם אברם בשם ה' (&) הנשמה נותנת שבח והודאה בירושלים של מעלה שזכתה לאותה המעלה [ואם] לא זכתה מה כתיב (&) ויסע אברם הלך ונסוע הנגבה דוחין אותה והולכת עד שסובבת כל העולם עד שתקבל עונשה:	זכתה, עולה אל "מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה", מקום אשר מיכאל, השר הגדול, מקריב נשמתן של צדיקים. "ויקרא שם אברם בשם ה'", הנשמה נותנת שבח והודאה בירושלים של מעלה, שזכתה לאותה המעלה. ואם לא זכתה, מה נאמר "ויסע אברם הלך ונסוע הנגבה", דוחין אותה, והולכת עד שסובבת כל העולם, עד שתקבל עונשה.
א"ר יהודה הצדיקים מה הם עושים אם בא ליטהר ⁷ אפילו יצה"ר הבא לקטרגו נשמתו מסייעת אותו ⁸ שנאמר (&) ויאמר אברם אל לוט הנשמה אומרת ליצה"ר אל נא תהי מריבה בני וביןך:	אמר רבי יהודה, הצדיקים מה הם עושים. אם בא לטהר, אפילו יצר הרע הבא לקטרגו, נשמתו מסייעת אותו, שנאמר "ויאמר אברם אל לוט", הנשמה אומרת ליצר הרע, "אל נא תהי מריבה בני וביןך".
מה עושה הצדיק הזה הולך לבה"מ קורא ושונה ומקטרג ליצה"ר ואומר לו (&) הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי סגיאין אית בעלמא דאת יכיל לון מן קדם דאבאישו עובדיהון אם השמאל ואימינה אם אתה רוצה להשמאל אותי אני אימין אלך לצד ימין שלא אטה אשורי ימין ושמאל ואם הימין ואשמאילה אע"פ שאראה שהיא טובה עצתך אעשה הפך רצונך ותאותך:	מה עושה הצדיק הזה, הולך לבית המדרש, קורא ושונה ומקטרג ליצר הרע, ואומר לו "הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי", רבים יש בעולם שאתה יכול להם, בגלל @ שהרעו מעשיהם. "אם השמאל ואימינה", אם אתה רוצה להשמאל אותי, אני אימין, אלך לצד ימין, שלא אטה אשורי @ ימין ושמאל. "ואם הימין ואשמאילה", אף על פי שאראה שהיא טובה עצתך, אעשה הפך רצונך ותאותך.
{ כד ע"ג } ואמר רבי בו יצה"ר מהו עושה באותה שעה שהוא רואה שלא נעשתה עצתו מה כתיב ביה (&) ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן לאותם הרשעים שלא יקטרגו עמו ובשביל זה הדרך ויפרדו איש מעל אחיו ואז הנשמה מה כתיב בה (&) ואברם כבד מאד בכל מעשים טובים וישרים בתורה ומצוות ⁹ :	ואמר רבי בו, יצר הרע מה הוא עושה באותה שעה שהוא רואה שלא נעשתה עצתו, מה נאמר בו "ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן", לאותם הרשעים שלא יקטרגו עמו. ובשביל זה הדרך "ויפרדו איש מעל אחיו", ואז הנשמה מה כתוב בה "ואברם כבד מאד", בכל מעשים טובים וישרים בתורה ומצוות.
וישמע אברם כי נשבה אחיו (&) ר' תנחום (&)	"וישמע אברם כי נשבה אחיו", רבי תנחום פתח "קמתי אני לפתח לדודי ודודי

⁶ ע"י לעיל יט ע"ד.

⁷ ע"י לעיל הערה. **Error! Bookmark not defined.**

⁸ בסוד צדיקים יצר מנהגת כ"י דפוס אמש"ד. ע"י הערה 9.

⁹ בסוד צדיקים יצה"ט שופן מהגהת כ"י דפוס אמש"ד (דפ,מ).

פתח קמתי אני לפתוח לדודי כו ¹⁰ ודודי חמק עבר נפשי יצאה בדברו א"ר תנחום בא וראה כמה יש לו לאדם ליטהר מעונותיו בעוד דרכי התשובה פתוחין לפניו בטרם יסתם הדרך, שנאמר "דרשו ה' בהמצאו וגו'", יש עתים שהוא קרוב ויש עתים שהוא רחוק.	חמק עבר נפשי יצאה בדברו. אמר רבי תנחום, בא וראה כמה יש לו לאדם לטהר מעונותיו, בעוד דרכי התשובה פתוחין לפניו, בטרם יסתם הדרך, שנאמר "דרשו ה' בהמצאו וגו'", יש עתים שהוא קרוב ויש עתים שהוא רחוק.
ומי א"ר תנחום הכי והא כתיב (&) קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת אמר האי קרא מסייע ליה משמע דכתיב לכל אשר יקראוהו באמת ועם כ"ז מאי כתיב (&) רצון יראיו יעשה:	וכי רבי תנחום אמר כך, והרי כתוב "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת". אמר, הפסוק הזה ראינו, ממשמע שנאמר "לכל אשר יקראוהו באמת" ועם כל זה, מה כתוב "רצון יראיו יעשה".
משל למלך דהוה יתיב ואתא ב"נ וצוח קמיה אצית מלכא כל מה דאמר ולא אתיב ליה הוא צוח ומלכא אצית ושתיק אזל ההוא גברא אמרו משמשהי קמי מלכא מרנא למה לא אתיבת להאי מסכינא מדעם אמר להו שמעית כל מה דאמר ואצית ליה אבל הוא חייבא קמאי וליתוהי כדאי למעבד רעותיה דהא אמרו ליה ולחברוהי זמנין סגיאין מן שמי דלא יהוון בישין וייתון קמאי ואעביד עמהון טבא ולא אשגחו בי כען לית אנא משגח בהון כך הוא הקב"ה קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת ושומע להם אבל למי שהוא עושה רצונו להאי כתיב רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם:	משל למלך שהיה יושב ובא אדם וצווח לפניו, והיקשיב @ המלך לכל מה שאמר ולא השיב לו. הוא צווח והמלך מקשיב ושותק, הלך אותו האיש. אמרו משמשי לפני המלך, מורנו, למה לא השבת לעני הזה דבר. אמר להם, שמעתי כל מה שאמר, והקשבתיו לו, אבל הוא רשע לפני, ואינו כדאי לעשות רצונו, שהרי אמרו לו ולחבריו, פעמים רבות ששמי שלא יהיו רעים, ויבאו לפני ואעשה עמהם טוב, ולא השגחו בי, כעת אני משגיח בהם. כך הקדוש ברוך הוא, "קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראוהו באמת". ושומע להם, אבל למי שהוא עושה רצונו, לזה כתוב "רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם".
א"ר חלבו אמר רב הונא ממי אתה למד ממשה רבינו ע"ה דכתיב (&) ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך אמר משה רבש"ע לית אנן צריכין למלאך ולא לשרף ולא לשר מאי שינויא יהא לנא מן האומות להם שר ולנו שר אבל (&) ונפלינו אני ועמך וגו' ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך הלא (&) בלכתך עמנו אתה ולא שר:	אמר רבי חלבו אמר רב הונא, ממי אתה למד, ממשה רבנו עליו השלום, שנאמר "ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך", אמר משה, רבנו של עולם, אין אנו צריכים למלאך ולא לשרף ולא לשר, שאיזה שנוי יהיה לנו מן האומות, להם שר ולנו שר, אבל "ונפלינו אני ועמך וגו'", "ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך" הלא "בלכתך עמנו", אתה ולא שר.
א"ר יהודה מאי הוה דעתיה דמשה דלא קביל ליה למלאכא אלא אמר משה ידענא בהון בישראל דאינון חייביא וקשי קדל אלמלי יתמסרון למלאכא וכל שכן למי שהוא מדת הדין לא ישתיר משנאיהון דישראל שריד ופליט:	אמר רבי יהודה, מה היתה דעתו של משה, שלא קבל את המלאך, אלא אמר משה, אני יודע על ישראל שהם רשעים וקשי עורף, אלמלא הם יתמסרו למלאך, וכל שכן למי שהוא מדת הדין, לא ישאר משונאי ישראל שריד ופליט.
דא"ר יהודה בכל מקום ה' מדת רחמים אמר משה רבש"ע אתה אמרת שמצאתי חן בעיניך ועתה (&) אם נא מצאתי חן בעיניך ילך נא אדני בקרבנו דהוא מדת רחמים ¹¹ :	שאמר רבי יהודה, בכל מקום יהו"ה*## מדת הרחמים. אמר משה, רבנו של עולם, אתה אמרת שמצאתי חן בעיניך, ועתה "אם נא מצאתי חן בעיניך ילך נא אדני

¹⁰ טעות, שאין בפסוק.

¹¹ עי' זהר בלק דף קפה ע"ב ובמק"מ שם.

עי' הקוד"ש מה ע"ב: אך הענין בכ"ז הוא כי האמת והעיקר הוא כי כל הענין דיעקב וישראל ורחל ולאה הם כולם רק בהמלכות דאצילות, הנקרא רחל שהיא השכינה הקדושה, והם כולם רק מפרטי האורות והפרצופים אשר בה גופה. וכן כל האבות כולם, ומשה רבש"ע, וכל הנשמות כולם אשר מעולם ועד עולם הם כולם רק בה, כי היא העלמא תתאה, שמציאות כל העולמות ב"ע וכל עניניהם וכל תהלוכותיהם אשר הן בעצם והן במקרה הם כולם רק בה, וממנה יצא ונעשה הכל, כי אמת מלכנו ואפס זולתו, שכל מה שנעשה בהעולמות ב"ע מעולם ועד עולם, הוא הכל מהגילוי והיחוד דאור א"ס בהמלכות דאצילות, והוא המלך ה' צבאות. וע' רמב"ן בפ' ויגש, בפסוק (בראשית מו א) ויזבח זבחים לאלקי אביו יצחק ע"ש. והכלל הוא כי אין שום ענין בכל העולמות ב"ע זולת המלכות דאצילות, שהוא השכינה הקדושה, כי היא כלל כל האצילות, שהוא כלל כל גילוייו ית"ש אשר למעלה

בקרבתו" שהוא מדת הרחמים.	אמר לו, למה. אמר לו "כי עם קשה עורף הוא וסלחת", ישראל סרבנים טרחנים הם, כיון שחוטאים, יש ביד המלאך לעשות דין ולא לעשות סליחה ומחילה. אבל אתה רחום וחנון, היכלת והכח בך, ורחמך רבים "וסלחת לעווננו ולחטאתנו ונחלתנו", מה שאין רשות לשום מלאך לעשות כן.
אמר רבי שמעון רחמנותו של הקדוש ברוך הוא אצל כנסת ישראל, זהו שנאמר "פתחי לי" פתח של תשובה, למען תזכי לכל טוב שבעולם. "שראשי נמלא טל", זהו ראש העולם. "קוצותי רסיסי לילה", זהו קצה העולם, כלומר ראש העולם	א"ר למה א"ל כי עם קשה עורף הוא וסלחת (&) ישראל סרבנים טרחנים הם כיון שחוטאים יש ביד המלאך לעשות דין ולא לעשות סליחה ומחילה אבל אתה רחום וחנון היכלת והכח בך ורחמך רבים וסלחת לעווננו ולחטאתנו ונחלתנו (&) מה שאין רשות לשום מלאך לעשות כן:
א"ר שמעון רחמנותו של הקב"ה אצל כנסת ישראל הה"ד (שיה"ש ה ב) פתחי לי ¹² פתח של תשובה למען תזכי לכל טוב שבעולם שראשי נמלא טל זהו ראש העולם קוצותי רסיסי לילה זהו קצה העולם כלומר ראש העולם	כב/ג
מדרש הנעלם	וקצהו. "מלאתי כל טוב", בשבילך ולא פתחת לי באותו זמן, ולאחר מכן כשהציק לה, מה כתוב "קמתי אני לפתוח לדודי ודודי חמק עבר נפשי יצאה בדברו".
דבר אחר "קמתי אני לפתח לדודי", זו היא הנשמה אצל הגוף, בעוד שהנשמה בגוף, אינם רוצים להעיר דרכי התשובה. אמר רבי פנחס, בשעה שהנשמה רוצה לצאת מן הגוף, מתחרטת למה לא שבה בתשובה עד שיצאה מן הגוף, ונשאר הגוף ככלי אין חפץ בו.	דבר אחר (&) קמתי אני לפתוח לדודי זו היא הנשמה אצל הגוף בעוד {כד ע"ד} שהנשמה בגוף אינם רוצים להעיר דרכי התשובה א"ר פנחס בשעה שהנשמה רוצה לצאת מן הגוף מתחרטת למה לא שבה בתשובה עד שיצאה מן הגוף ונשאר הגוף ככלי אין חפץ בו:
ואמר רבי פנחס כל שבעת הימים נפשו מתאבלת עליו, ואומרת "קמתי אני לפתוח לדודי" תדע לך, בעוד שהנשמה בגוף והגוף עומד בכח, היא תשובה מעולה, ולא בשעה שאינו יכול.	וא"ר פנחס כל שבעת הימים נפשו מתאבלת עליו ואומרת קמתי אני לפתוח לדודי תדע לך בעוד שהנשמה בגוף והגוף עומד בכחו היא תשובה מעלייתא ולא בשעתא דלא יכיל ¹³ :
כמו שאמר רבי פנחס, משל למה הדבר דומה, לאדם העומד על שלחנו, והיה רעב ותאב לאכול, ובעוד שהיה אוכל, עמד עני על הפתח, שאל ממנו להאכילו ולא החזיר לו פנים, הלך אותו העני בפחי נפש. לאחר שעה הגישו עוד לפניו לאכל, היה בטנו מלא מכל, כיון שראה שאינו יכול לאכל עוד, אמר תנו לו לזה העני. היה חכם אחד עומד עליו, אמר לו שוטה, אלו יכולת לאכל לא נתת לו, עתה שאין בך כח לאכל יותר, אתה נותנו לעני.	כדא"ר פנחס משל למה"ד לאדם העומד על שלחנו והיה רעב ותאב לאכול ובעוד שהיה אוכל עמד עני על הפתח שאל ממנו להאכילו ולא החזיר לו פנים הלך אותו העני בפחי נפש לאחר שעה הגישו עוד לפניו לאכול והיה בטנו מלא מכל כיון שראה שאינו יכול לאכול עוד אמר תנו לו לזה העני היה חכם אחד עומד עליו א"ל שוטה אלו יכולת לאכול לא נתת לו עתה שאין בך כח לאכול יותר אתה נותנו לעני:
כך הוא האדם בעולם הזה, הולך בהבליו,	כך הוא האדם בעה"ז הולך בהבליו רעב לאכול

למעלה, ובזה היא מנהגת את כל העולמות ב"ע אשר למטה. והוא היחוד דהוי"ה אדנ"י וכנ"ל, והמלכות שהיא מלכות שמים, מלכותו יתברך, הנה בה נעשה הכל, וזולתה אין דבר. וכן היא השער לה¹¹, אשר אי אפשר לכונוס זולתה בשום תפילה ועבודה, אלא דוקא רק ע"י קבלת עול מלכות שמים, וכמו שהאריכו בזה ברע"מ (פנחס רנו ע"ב) ובתיקונים (תיקון י"ט דף טל ע"ב) ובתז"ח (לב ע"ב) ובכמה מקומות, וכ"מ בזו"ח. וכן על זה ביקש משרבע"ה ואמר (שמות לד ט) ילך נא אדני בקרבנו, ותרגום אונקלוס, תהך כען שכינתא דה' ביננא, וניתן לו בקשתו וכמ"ש ברכות (ז ע"א), והיא שוכן בקרב ישראל ממש וכמ"ש הגר"א בתיקונים (תיקון ל"ח פז ע"ג ד"ה ולקבל נעימו) כי כל קשוי ומעשה ישראל וכל עניניהם הכל בה כו', (ושם ע"ד בד"ה מה) דכל התיקונים בדידן הכל אליה דאנן איברים דילה, (ושם נ' ע"ב בד"ה וכד) דהיא מתפשטת בכל א' וא' מישראל, וז"ש (שמות כה ח) ושכנתי בתוכם, ר"ל בתוך בני ישראל, והיא כנסת ישראל.

¹² [וגו' פתחי לי] נוסף בדפ"מ.

¹³ ע"י רמב"ם

ולהרויח ממון בא העני שהוא היצר הטוב ושאל ממנו בבקשה שיחזור בתשובה ולעסוק בתורה ואינו (נ"א מחזיר לו פנים) רוצה מפני שהוא רעב יותר להרויח ממון לאחר זמן תופסין אותו בקולר כשרואה שאינו יכול להרויח יותר אומר אחזור בתשובה שמא יתנו לו שעה לכך או שמא לא יתנו לו א"ל הקב"ה שוטה עכשיו שאינך יכול עוד להרויח יותר את אומר אחזור בתשובה דאלו היית יכול להרויח עוד לא היית חוזר בתשובה בעודו כך יצאת נשמתו:	רעב לאכול ולהרויח ממון. בא העני, שהוא היצר הטוב ושאל ממנו, בבקשה שיחזור בתשובה ולעסוק בתורה, ואינו רוצה מפני שהוא רעב יותר להרויח ממון. לאחר זמן, תופסים אותו בקולר, כשרואה שאינו יכול להרויח יותר, אומר אחזור בתשובה, שמא יתנו לו שעה לכך, או שמא לא יתנו לו. אמר לו הקדוש ברוך הוא, שוטה, עכשיו שאינך יכול עוד להרויח יותר, אתה אומר, אחזור בתשובה, שאילו היית יכול להרויח עוד, לא היית חוזר בתשובה בעודו, כך יצאת נשמתו.
וא"ר זריקא רב דמן חברייא אלישע בן אבויה הוה ולא יתנו לו רשותא למחדר בתשובה דנפקא ההוא קלא ואמר בשעתא דהוה מת כל אורחין ושבילין מלעילא ומלרע יסתתמו מההוא גברא דלא ייתי לעלמא דאתי אריב"ל למה לן כולי האי דכתיב (קהלת יב א') וזכור את בוראך כו' עד אשר לא יבואו ימי הרעה:	ואמר רבי זריקא, הגדול שמתוך החברים היה אלישע בן אבויה, ולא נתנו לו רשות לחזור בתשובה, שיצא הקול ההוא ואמר, בשעה שהיית מת, כל הדרכים והשבילים מלמעלה ומלמטה יסתתמו מאותו האיש, שלא יבא לעולם הבא. אמר רבי יהושע בן לוי, למה לנו כל זה, הרי נאמר "וזכור את בוראך כו' עד אשר לא יבאו ימי הרעה".
וישמע אברם כי נשבה אחיו (&) רבי אבא פתח כנגד יצר הרע כדאיתא לעיל הא תנינן כיון שנפרד יצר הרע מן הגוף של צדיק לאיזה מקום הולך למקום הרשעים שלא יקטרגו עמו מאי משמע דכתיב (&) ולוט ישב בערי הכנע ויאהל עד סדום ואנשי סדום רעים וחטאים וגו' למקום רשעים וחטאים שם שם אהלה לשבת יצה"ר שם מהו עושה חוטא עמם ומחטיא עד שנשבה בעוונותיו ונלכד:	"וישמע אברם כי נשבה אחיו", רבי אבא פתח כנגד יצר הרע, כמו שנזכר למעלה, הרי שינינו, כיון שנפרד יצר הרע מן הגוף של הצדיק, לאיזה מקום הולך, למקום הרשעים, שלא יקטרגו עמו. איך זה משמע [מהפסוק] שנאמר "ולוט ישב בערי הכנע ויאהל עד סדום ואנשי סדום רעים וחטאים וגו'", למקום רשעים וחטאים, שם שם אהלה, לשבת יצר הרע שם. מה הוא עושה. חוטא עמם ומחטיא, עד שנשבה בעוונותיו ונלכד.
[ונשמת] (וכשמת) הצדיק מה הוא עושה (&) וישמע אברם זו היא הנשמה כי נשבה אחיו זה יצה"ר וירק את חניכיו לילדי ביתו אלו הם הצדיקים המחונכים במצות ובדרך הטוב כדקאמר רבי אבהו כיון שרואה הצדיק דהרשע נעזב ונלכד בעוונותיו הולך [נ"א לאחוז] (לאתיו) בו אולי יחזירהו בתשובה (נ"א למוטב) ומקרבו ומלמדו הה"ד (&) וירדוף עד דן עד עיקר דינו ורודף להצילו מדינה של גיהנם:	ונשמת הצדיק, מה היא עושה "וישמע אברם", זו היא הנשמה. "כי נשבה אחיו", זה יצר הרע. "וירק את חניכיו לילדי ביתו", אלו הם הצדיקים המחונכים במצוות ובדרך הטוב, כמו שאמר רבי אבהו, כיון שרואה הצדיק שהרשע נעזב ונלכד בעוונותיו, הולך לאחוז בו, אולי יחזירהו בתשובה ומקרבו ומלמדו תורה, זהו שנאמר "וירדף עד דן", עד עיקר דינו, רודף להצילו מדינה של גיהנם.
וכן הוא דרך הצדיקים לרדוף אחרי הרשעים כדי להחזירם למוטב מה כתיב בהו (&) ויחלק עליהם לילה וגו' וזהו נשמת הצדיקים שמייסרים ומבקשים להם כדי שלא ילכו בדרך רשעתם הוא ועבדיו ויכס (&) הנשמה והצדיקים רודפים אחריהם ומוכיחין להם ומייסרים להם:	וכן הוא דרך הצדיקים, לרדוף אחרי הרשעים כדי להחזירם למוטב. מה נאמר בהם "ויחלק עליהם לילה וגו'", וזהו נשמת הצדיקים, שמייסרים ומבקשים להם, כדי שלא ילכו בדרך רשעתם. "הוא ועבדיו ויכס", הנשמה והצדיקים רודפים אחריהם ומוכיחים להם ומייסרים להם.
וירדפם עד חובה (&) מודיעים להם רעתם ורודפים אחריהם עד שמגלים להם רעתם ורשעתם, למען יבשו ממעשיהם וזהו וירדפם עד חובה הנשמה עושה כך ומודיעה להם דרכם הרעה וזהו עד חובה {כה ע"א} והאיך הם הולכים לשמאל ולא לימין:	"וירדפם עד חובה", מודיעים להם רעתם ורודפים אחריהם, עד שמגלים להם רעתם ורשעתם, למען יבשו ממעשיהם. וזהו "וירדפם עד חובה". הנשמה עושה כך ומודיעה להם דרכם הרעה, וזהו "עד חובה", והאיך הם הולכים לשמאל ולא לימין.
מה כתיב אחרי כן (&) וישב את כל הרכוש וגם את לוט א"ר אבהו בעל כרחם הם חוזרים בתשובה דכתיב (&) וגם את לוט אחיו ורכושו השיב ואפילו	מה כתוב אחרי כן "וישב את כל הרכוש וגם את לוט", אמר רבי אבהו בעל כרחם הם חוזרים בתשובה. נאמר "וגם את לוט

יצה"ר בע"כ שב בתשובה וא"ר אבהו בא וראה כמה שכרו של אדם העושה לאחרים לחזור בתשובה מנ"ל ממה דכתיב (&) אחריו ומלכי צדק מלך שלם:	אחיו ורכושו השיב", ואפילו יצר הרע בעל כרחו שב בתשובה. ואמר רבי אבהו בא וראה כמה שכרו של אדם העושה לאחרים לחזור בתשובה, מנין לנו, ממה שנאמר אחריו "ומלכי צדק מלך שלם".
תאני רבי חייא רבה בשעה שנשמת הצדיק המחזיר בתשובה לאחרים יוצאה מן הגוף מיכאל השר הגדול המקריב נפשות הצדיקים¹⁵ לפני בוראו הוא יוצא ומקדים שלום לנשמתו של אותו צדיק שנאמר (&) ומלכי צדק זהו מיכאל ראש שומרי שערי צדק מלך שלם זו ירושלים של מעלה הוציא לחם ויין שמקדים ויוצא לקראתו ואומר לו שלום בואך:	שנה רבי חייא רבה, בשעה שנשמת הצדיק, המחזיר לאחרים בתשובה, יוצאה מן הגוף, מיכאל השר הגדול, המקריב נפשות הצדיקים לפני בוראו, הוא יוצא ומקדים שלום לנשמתו של אותו צדיק, שנאמר "ומלכי צדק", זהו מיכאל, ראש שומרי שערי צדק. "מלך שלם", זו ירושלים של מעלה. "הוציא לחם ויין", שמקדים ויוצא לקראתו, ואומר לו, שלום בואך.
א"ר חייא מכאן למדנו כל המקדים ויוצא לקראת הבא מן הדרך ונותן לו שלום מעלה עליו הכתוב כאלו אכילה ושתייה הוא נותן לו מנ"ל מהאי קרא דכתיב (&) על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים וכי צריכין ישראל ללחם ולמים והלא	אמר רבי חייא, מכאן למדנו, כל המקדים ויוצא לקראת הבא מן הדרך ונותן לו שלום, מעלה עליו הכתוב כאלו נותן לו אכילה ושתייה. מנין לנו. מהפסוק הזה, שנאמר "על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים". וכי צריכים ישראל ללחם ולמים, והלא
כב/ד	
מדרש הנעלם	
המן יורד להם שהיה טב ושפיר מכל אכילה שבעולם אלא מפני שלא באו להקדים להם שלום העלה עליהם הכתוב כאילו חסרו מחייתם וכל המקדים שלום לחבירו ויוצא לו לדרך מעלה עליו הכתוב כאלו נותן לו לאכול ולשתות וכן א"ר חייא רבה מיכאל וגבריאל ומלאכי השרת השומרים שערי צדק יוצאין לקראתו ומקדימין לו שלום:	המן יורד להם, שהיה טוב ויפה מכל אכילה שבעולם, אלא מפני שלא באו להקדים להם שלום, העלה עליהם הכתוב כאילו חסרו מחיתם. וכל המקדים שלום לחבירו, ויוצא לו לדרך, מעלה עליו הכתוב, כאלו נותן לו לאכול ולשתות. וכן אמר רבי חייא רבה, מיכאל וגבריאל ומלאכי השרת השומרים שערי צדק, יוצאים לקראתו ומקדימים לו שלום.
והוא כהן לאל עליון (&) דתאני רב יוסף כשם שכ"ג למטה כך מיכאל השר הגדול הוא כהן למעלה והוא מקדים ומברך לנשמה קודם ואח"כ מברך להקב"ה ואלמלא מקרא כתוב א"א לאומרו שנאמר (&) ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ אשריך שזכית לכך ואח"כ (&) וברוך אל עליון אשר מגן צריך בידך אלו הרשעים שזיכיתם בתשובה ועשית את נשמתם¹⁶:	"והוא כהן לאל עליון", ששנה רב יוסף, כשם שכהן גדול למטה, כך מיכאל השר הגדול הוא כהן למעלה, והוא מקדים ומברך לנשמה קודם, ואחר כך מברך לקדוש ברוך הוא, ואלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו, שנאמר "ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ", אשריך שזכית לכך. ואחר כך "וברוך אל עליון אשר מגן צריך בידך", אלו הרשעים שזיכיתם בתשובה, ועשית את נשמתם.
ויתן לו מעשר מכל (&) א"ר יצחק האי קרא לא ידענו מי נתן מעשר למי אלא הקב"ה נותן לו מעשר נוטל אות א' מתחת כסא הכבוד ונותן אותה עטרה על הנשמה שהוא אברם ואיזו היא אות אחת אות ה' כאשר נברא העולם בה להיות צרורה בצרור החיים¹⁷ ונשלמת בהשלמתו הה"ד (&) ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם וזהו המעשר שנתן לו הקב"ה:	"ויתן לו מעשר מכל", אמר רבי יצחק הפסוק הזה לא ידענו מי נתן מעשר למי, אלא הקדוש ברוך הוא נותן לו מעשר. נוטל אות אחת מתחת כסא הכבוד, ונותן אותה עטרה על הנשמה, שהוא אברם. ואיזו היא "אות אחת". אות ה'. כאשר נברא העולם בה, להיות צרורה בצרור החיים ונשלמת בהשלמתו, זהו שנאמר "ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם", וזהו המעשר שנתן לו הקדוש ברוך הוא.

¹⁴ יש ב' רהי חייא.

¹⁵ ע"י לעיל יט ע"ד.

¹⁶ את הנפש אשר עשו בחרן.

¹⁷ מלה"פ

7

אמר רבי יהודה מהו מכל הוא שכינתו של מקום דהא תנינן א"ר ברכיה מאי דכתיב (&) 'וה' ברך את אברהם בכל שהשרה שכינתו עמו:	אמר רבי יהודה מהו "מכל". הוא שכינתו של מקום. שהרי שנינו, אמר רבי ברכיה, מהו שנאמר "וה' ברך את אברהם בכל", שהשרה שכינתו עמו.
אמר רב חסדא אין הקב"ה עושה משפט ברשעים בעולם הבא עד שנמלך בנשמתן של צדיקים שנאמר (&) מנשמת אלוה יאבדו וכשהן אובדין אין אובדין אלא מאותו הדין שהנשמה דנה לרשעים:	אמר רב חסדא, אין הקדוש ברוך הוא עושה משפט ברשעים בעולם הבא, עד שנמלך בנשמתם של צדיקים, שנאמר "מנשמת אלוה יאבדו". וכשהם אובדים, אין אובדים אלא מאותו הדין שהנשמה דנה לרשעים.
ותאנא ערסיא"ל שרו של גיהנם ¹⁸ עומד לפני נשמת הצדיקים שלא יתפללו על הרשעים לפני הקב"ה ושיתנם ברשותו להורידם לבאר שחת הה"ד (&) ויאמר מלך סדום אל אברם תן לי הנפש מלך סדום זהו שרו של גיהנם העומד על הרשעים והוא מלך סדום:	ושנינו ערסיא"ל, שרו של גיהנם, עומד לפני נשמת הצדיקים שלא יתפללו על הרשעים לפני הקדוש ברוך הוא, ושיתנם ברשותו להורידם לבאר שחת, זהו שנאמר "ויאמר מלך סדום אל אברם תן לי הנפש". "מלך סדום", זהו שרו של גיהנם העומד על הרשעים, והוא מלך סדום.
ומה אומר לנשמה שהוא אברם תן לי הנפש שהיא החוטאת כד"א (יחזקאל יח &) הנפש החוטאת היא תמות כלומר תן לי אותה הנפש { כה ע"ב } שהיא מתאוה בחטאות כדי שתהא נדונית כפי רשעתה ולא תקחנה בתחנוניך והרכוש קח לך אותם אשר שבו בתשובה בנפשותם מדרכם הרעה קח לך והצילם מדינה של גיהנם:	ומה אומר לנשמה, שהוא אברם, "תן לי הנפש", שהיא החוטאת, כמו שנאמר "הנפש החטאת היא תמות", כלומר, תן לי אותה הנפש שהיא מתאוה בחטאות, כדי שתהא נדונית כפי רשעתה, ולא תקחנה בתחנוניך. "והרכוש קח לך", אותם אשר שבו בתשובה בנפשותם מדרכם הרעה, קח לך והצילם מדינה של גיהנם.
א"ר יהודה באותה שעה הנשמה מה היא אומרת (&) ויאמר אברם אל מלך סדום הרימותי ידי אל ה' אל עליון בשבועה שלא אתפלל ולא אקח לאותם הרשעים שהייתי מכריז לפניהם באותו עולם והוכחתים לחזור בתשובה ופרשתי להם כל משפטי גיהנם ולא שמעו לי (&) אם אקח מכל אשר לך, שלך הם וברשותך הם:	אמר רבי יהודה, באותה שעה הנשמה מה היא אומרת "ויאמר אברם אל מלך סדום הרמתי ידי אל ה' אל עליון", בשבועה שלא אתפלל ולא אקח לאותם הרשעים שהייתי מכריז לפניהם באותו עולם, והוכחתים לחזור בתשובה, ופרשתי להם כל משפטי גיהנם, ולא שמעו לי. "אם אקח מכל אשר לך", שלך הם וברשותך הם.
דאריב"ל זמנא חדא חזי הוית וערעית סמוך לתרעא דגיהנם ושמעית קל חייביא דהווי טרידין בגיהנם בדינא רבא דדיינין לחייביא בעלמא דאתי והווי אמרין פותקנא סייפנא שמענא ולא אריכנא אודננא ווי לן מילתא דצדיקיא לא עבדנא:	שאמר רבי יהושע בן לוי, פעם אחת הייתי רואה ונקלעתי סמוך לשער הגיהנם, ושמעתי קול הרשעים, שהיו נטרדים בגיהנם בדין הגדול שדנים את הרשעים לעולם הבא, והיו אומרים שמענו <u>הפתק של הסוף</u> @, ולא הרכנו אזנינו, אוי לנו שלא עשינו דבר הצדיקים.
בכניא שמעית ההוא קלא דאמר בר ליואי בר ליואי סק סיקתך וסתום פומך לית לך רשותא לצלאה עלוהי ואת וחברייא כתיב בכו (מלאכי ג כא) ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם ¹⁹ :	בכיתי, שמעתי הקול ההוא, שאומר, בן לוי בן לוי עלה עליתך וסתם פיק, אין לך רשות להתפלל עליהם, ואתה והחברים, כתוב בכם "ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם".
ואריב"ל שבעה מדורות יש בגיהנם כאשר נדונין הרשעים לעתיד לבא ושבעה פתחים יש בגיהנם כנגד שבעה פתחים שיש לנשמות הצדיקים להכנס בהם כנגדן יש לנפש הרשע שבעה פתחים להכנס בהם ואלו הן אופל צלמות שערי מות באר שחת טיט היון שאול ואבדון ושם נדונים שנים עשר חדש:	ואמר רבי יהושע בן לוי, שבעה מדורות יש בגיהנם, כאשר נדונין הרשעים לעתיד לבא. ושבעה פתחים יש בגיהנם כנגד שבעה פתחים שיש לנשמות הצדיקים להכנס בהם, כנגדן יש לנפש הרשע שבעה פתחים להכנס בהם בגיהנם. ואלו הם: אופל, צלמות, שערי מות, באר שחת, טיט היון, שאול, ואבדון ושם נדונים שנים עשר חדש.

¹⁸ לא דומה ?

¹⁹

שומר רבי שמעון, משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש, ושם יצפצפו בתשובה. ונשמתם של צדיקים פוגעים לפני הקדוש ברוך הוא, ומעלים אותם משאול, שהוא המדור השני, שנאמר "מוריד שאול ויעל".	דא"ר שמעון משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש ושם יצפצפו בתשובה ונשמתן של צדיקים פוגעין לפני הקב"ה ומעלין אותן משאול שהוא המדור השני שנאמר (&) מוריד שאול ויעל:
ומי שנכנס במדור התחתון, שהוא אבדון, שוב אינו עולה. ששנינו, אמר רבי יהודה, אף על פי שנכנס בשאול, עולה בתשובה, שנאמר "מבטן שאול שועתי שמעתי קול".	ומי שנכנס במדור התחתון שהוא אבדון שוב אינו עולה דתאנא א"ר יהודה אע"פ שנכנס בשאול עולה בתשובה שנאמר (&) מבטן שאול שועתי שמעתי קול ²⁰ :
דבר אחר "הרמתי ידי אל ה' אל עליון וגו' אם מחוט וגו'", אמר רבי אלעזר, הראויים לך, שהם רשעים גמורים, שלא שבו בתשובה מעולם, בשבועה שלא אקחם לעולם.	ד"א (&) הרמתי ידי אל ה' אל עליון וגו' אם מחוט וגו' א"ר אלעזר הראויים לך שהם רשעים גמורים שלא שבו בתשובה מעולם בשבועה שלא אקחם לעולם:
"בלעדי רק אשר אכלו הנערים", אמר רבי תנחום, בא וראה כמה חביבה התורה לפני שבבילה הקדוש ברוך הוא, שבבילה זוכה האדם לחיי העולם הבא. וכל המלמד תורה לאחרים יותר מכולם. בא וראה מה כתוב כאן "אם אקח מכל אשר לך", אותם הרשעים הראויים לך, "בלעדי רק אשר אכלו הנערים", חוץ מאותם המורים תורה לאחרים ולתינוקות, ששכרם כפול.	בלעדי רק אשר אכלו הנערים (&) א"ר תנחום בא וראה כמה חביבה התורה לפני הקב"ה שבבילה זוכה האדם לחיי העולם הבא וכל המלמד תורה לאחרים יותר מכולם בא וראה מה כתיב בכאן (&) אם אקח מכל אשר לך אותם הרשעים הראויים לך בלעדי רק אשר אכלו הנערים חוץ מאותם המורים תורה לאחרים ולתינוקות ששכרם כפול:
שומר רבי יצחק, המלמד תורה לתינוקות, דירתו עם השכינה. והיינו שאמר רבי שמעון, כשהיה בא לראות את הנערים בבית הרב, היה אומר הלכתי	דא"ר יצחק המלמד תורה לתינוקות דירתו עם השכינה והיינו דא"ר שמעון כד היה אתי למחמי עולימיא בבי רב היה אמר אזילנא
כג/א	
מדרש הנעלם	
לראות פני השכינה.	למחמי אפי שכינתא:
ואומר "רק אשר אכלו הנערים", חוץ מאותם אשר למדו לנערים תורה. "וחלק האנשים אשר הלכו אתי באותו העולם תדע שאחזיק בהם (&) ולא אתנם לך אע"פ שראויים ליענש:	ואומר רק אשר אכלו הנערים חוץ מאותם אשר למדו לנערים תורה (&) וחלק האנשים אשר הלכו אתי באותו העולם תדע שאחזיק בהם (&) ולא אתנם לך אע"פ שראויים ליענש:
כמו כן יש נשמת הצדיק עם מלך סדום, שהוא שרו של גיהנם, המושל על הרשעים.	כל כך יש נשמת הצדיק עם מלך סדום שהוא שרו של גיהנם המושל על הרשעים ועוד אומר לו

²⁰ עי' הקדוש"כ כג ע"ג: אמנם הנה בכמה מקומות בזה"ק (בז"ח"ח @ לך לך ובז"ח"ח @ רות ובזוהר תרומה ק"נ ע"ב) מבואר כי מי שיורד למדור השביעי שנקרא אבדון, והם כל אלו שאמרו בראש השנה (י"ז ע"א) שהם נידונין לדורי דורות, הנה הם אינם יוצאים משם לעולם. וכן הוא בגמרא (פסחים נ"ד ע"א), כי אור של גיהנם אין לו כבייה לעולם, ולמדו זה ממקרא שכתוב (ישעיה סו כד) ואשם לא תכבה, אך כבר כתב הרמ"ע מפאנו ז"ל במאמר חיקור דין (ח"ה פ"ה), שהוא רק כל זמן שהעולם עומד על מדרגתה של עתה, וע"ד שאמרו בבראשית רבה (פ' ל"ד סימן י"א) בפסוק (בראשית ח כב) עוד כל ימי הארץ, שהוא רק כל זמן שהשמים והארץ קיימין, אבל כשיבוא אותו יום שכתוב בו (ישעיה נא ו) כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה, באותה שעה ותופר ביום ההוא כו' (זכריה יא יא) ע"ש. כן הוא עד"ז בענינינו, כי מה שאמרו שהאש של גיהנם אין לו כבייה לעולם, וכן מה שאמרו שאין יוצאים משם לעולם, הכוונה הוא רק כל זמן שהעולם הוא על המדרגה שהיא עתה, אבל לעתיד לבוא כאשר יתבטל הרע כולו ויכלה כל הטומאה והזוהמא, הנה אז יתבטלו כל העונשים כולם, כי כל הרשעה כולה כעשן תכלה. ואז יטהר הגיהנם ג"כ ויתקדש גם הוא בקדושתו של גן עדן, וכן אמרו רז"ל בנדרים (ח' ע"ב) אין גיהנם לעולם הבא אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה צדיקים מתרפאים בה שנאמר וזרחו לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא כו' ורשעים נידונין בה שנאמר כי הנה היום בא בוער כתנור והיו כל זדים וכל עושה רשעה קש וליהט אותם היום הבא, וזהו ברשעי עובדי אלילים שיכלו אז, אבל ברשעי ישראל אשר נתצרפו ונתלבנו בכל עונשי גיהנם, וכבר כלה עונשם בביטול הגיהנם ונתקנו, הנה עליהם אמרו שהם מתרפאין בה. ור"ל כי הם מתרפאין אז מכל מכות גיהנם ותחלואיה, כי אחר שנתמרקו ונתלבנו יהיו הם ג"כ בכלל הצדיקים כנ"ל.

ועוד אומר לו "לא אני לבדי אחזיק באלו אלא ענר אשכול וממרא", שהם האבות, הם יקחו חלקם.	(&) לא אני לבדי אחזיק באלו אלא ענר אשכול וממרא שהם האבות הם יקחו חלקם:
רבי אלעזר בן רבי שמעון פגש בו אליהו בדמות זקן אחד ונער קטן עמו. והיה מעבר של מים רבים לעבור לצד הזה. אמר לו, זקן זקן ארים על כתפי את הילד הזה ואתה בצד השני ואעביר אתכם את מעבר המים. אמר, ו[כי] לא גדול/רב/אדון הדור אתה, ולא תוכל להעבירנו. אמר לו, זקן אם תתפוס בשתי ידי אתה והוא, אני ארים@אשליך אתכם לצד השני בחצי מיל.	רבי אלעזר בר רבי שמעון פגע ביה באלהו בדיוקנא דסבא חדא ועלם זעיר עמיה והוה מעבר נהרא דמייא רבא לאעברא להך גיסא א"ל סבא ארמי אכתפאי רבייא דין ואת באידך גיסא {כה ע"ג} ואעבר לכון מעברא דמיא אמר ולא מארי דדרא ²¹ את ולא תיכול לאעבריןנא א"ל סבא אי אתפסך בתרי (נ"א בחד) ידי לך וליה ארמי יתכון לאידך גיסא בפלגות מילא:
אמר לו, ועסקת בתורה. אמר לו, כן. אמר לו, וכי לא נקראת תושיה, שמתשת כחו של אדם (&). אמר לו, וכי לא נקראת רפואה ושקוי, שנאמר "רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך", אף אני שותה מהתורה הרבה, כמי ששותה כלי של רפואה, והתחזק כחי העברתי אותם@ואעביר אתכם.	א"ל ולעית באורייתא א"ל אין א"ל ולא נקראת תושיה (&) שמתשת כחו של אדם א"ל ולא נקראת אסוותא ושקוייא שנאמר (&) רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך אף אנא שתי ²² מאורייתא סגיאה כמאן דשתי מאנא דאסוותא ואתיישר חילי אעבריןן:
אמר לו, זקן זקן, מי הילד הזה עמך. אמר לו, אני מלמדו תורה. אמר לו, זקן זקן, כחי רב בעולם הזה ובעולם הבא, ובשביל הילד הזה לא אשאיר את מלאך הגיהנם לגעת בך, ואני אכניסך לעולם הבא ברב כחי שיש לי שם.	א"ל סבא סבא מאן רביא דין גבך א"ל אנא מליף ליה באורייתא א"ל סבא סבא חילי סגיאה בעלמא דין ובעלמא דאתי ובגיניה דרבייא דין לא אשבוק למלאכא דגיהנם למינגע בך ואנא עיילנא לך לעלמא דאתי בתקוף חילי דאית לי תמן:
אמר לי רבי רבי, כחך (דבריד) רב לעולם הבא, כאחד משמשי הקדוש ברוך הוא שמשמשים לפניו, עד שהשגיח בו לא ראה אותו. אמר, מזה נשמע שזה היה אליהו, והיה שמח במעשה שעשה לו.	א"ל רבי ר' (מילך) [חילך] סגיאה לעלמא דאתי כחד מן שמשוי דקב"ה דמשמשין קדמוהי עד דאשגח ביה לא חזייה ²³ אמר ש"מ דאליהו הוה והוה חדי בעובדוי דעבד ליה:
ומאותו היום כשהיה רואה דמות אביו, היה אומר לו, אבא אבא אמור לאותו הזקן יש@ חלישות רבים בתורה@. אמר לו, אמור לו שזקן הקדמונים זקן של האגרת ומיד יתישר כחך.	ומן יומא ההוא כד הוה חמי דיוקנא דאבוי הוה א"ל אבא אבא אימא לההוא סבא \$שפמין ²⁴ סגיין מאורייתא הוה א"ל אימא ליה סבא דקדמאי סבא דפותקא ²⁵ ומיד יתיישר חילך:
"אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם וגו'", רבי עזריה פתח "משכני אחריך נרוצה", אמר רבי יצחק, כל הקורא קריאת שמע כתקונה על מטתו, עולה נשמתו לשוט בארץ החיים. אמר רבי בו, מהו	אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם וגו' (&) ר' עזריה פתח (&) משכני אחריך נרוצה א"ר יצחק כל הקורא ק"ש כתקנה על מטתו עולה נשמתו לשוט בארץ החיים א"ר בו מאי כתקנה ת"ש ששים אותיות ידועות ²⁶ יש בק"ש של לילה

²¹ ע"י לעיל יב ע"ג חכמי הדור.

²² ע"י & שנסתר מכונה שתיה ולא אכילה

²³ פ"י הוא נעלם.

²⁴ ע"י שבת ספר השורשים לרד"ק - אות הפא - ערך פגר

ומר הראו עצמם כחלשים ואף על פי שלא היו, כדי שלא ילכו כי היו יראים ובחרו לשבת על הכלים יותר מלכת. ודומה לו בדברי רבותינו ז"ל (שבת קכט, ע"ב). יומא דמפגרי רבנן אמרי האידנא יומא דשפמי, כלומר היום נחלשים התלמידים ויגעים מן הגירסא ולא היו יכולים לבא לבית המדרש היו קורין אותו ה

²⁵ ע"י לקמן הערה. Error! Bookmark not defined.

²⁶ ספר עמק המלך - שער י - פרק טו

והיא הוי"ו של זעיר המקנן ביצירה כלולה מעשר, הם ששים, והוא סוד ששים דיבוקים של אותיות בקריאת שמע, וימי שנותינו שבעים הוא מסוד השבעה היכלות של בריאה כלולים מעשר, הם שבעים שנאמר "מי שנותינו בהם שבעים שנה" [תהילים צ' י'] ולכן נקרא מטטרון נער שגורם קצרות שנים, וזהו סוד הפסוק 'צעיר אני

כתיבונה, בא שמע, ששים אותיות ידועות יש בקריאת שמע של לילה, שיהא מכוון בהם לדעת הסובבים את כסא הכבוד, שהם ששים, זהו שנאמר "ששים גיבורים סביב לה מגיבורי ישראל", והרי הם שבעים, אלא עשרה ממונים לעשות דין, שנאמר "אלהים נצב בעדת אל".	שנו רבותינו, פעם אחת הלך רבי דוסתאי לראות את רבי אלעזר בן ערך, הזדמן לו רבי חגי. אמר לו, יאמר לנו הרב דרך המתקן לפניו. למי [אתה] הולך. אמר לו, לראות את סבר פני הימים. אמר לו, מי הוא. אמר לו, מי שיוורדים לפניו שרים עליונים של המלך ברוך הוא.
ת"ר זמנא חדא אזל רבי דוסתאי למחמי לר' אלעזר בן ערך אזדמן ליה רבי חגי א"ל לימא לן מר אורחא דתקנא קמיה למאן אזל א"ל למחמי סבר אפי יומין²⁸ א"ל מאן הוא א"ל מאן דנחתין קמיה רברבי עילאי דמלכא בריך הוא:	אמר לו, הרב מסכים שאני אלך עמו לדרכו. אמר לו, אם תוכל להסביר סברא
א"ל ניחא ליה למר דאיזיל עמיה לאורחיה א"ל אי תיכול למסבר סברא למאי דתשמע זיל ואי לא	

ע"י שעה F"כ ע"ב [והוא הפע"ח ק"ש כג]: בתחילה נבין מ"ש בתיקונים (כח ע"ב) בענין לשום ריוח בין הדבקים, ושהם ס' אתון בק"ש, דעליהו אתמר (שיה"ש ג ז) ששים גבורים סביב לה כו'. הענין הוא כי זו"ן דבוקים יחד אחר באחור, ונודע שהנסירה שלהם הוא ע"י החסדים [והגבורות] הנמשכים בז"א. והנה החסדים יורדים בו עתה בעת הק"ש, ואז מתחילין הזו"ן להפרד איש מעל אחיו קצת, וניתן ריוח בין הדבקים. ואח"כ בברכת אבות, אז נגמרים לפרד לגמרי. (ונראה לע"ד ששמעתי ממורי ז"ל כי ענין היותם ס' אתון הוא בהיותה דבוקה בו"ק דז"א, וכל א' כלולה מ' הם ס' בסוד ששים גבורים סביב לה.)

ע"י תיקון²⁹ כח ע"ב: לקבל מנרתא דאיהו ו' ושית קני מנרתא דאינון ה' ה' שית ווי"ן ורזא דמלה שבעה ושבעה מוצקות (זכריה ד ב) עד דסלקין לי"ד דאיהו יהו"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א ודא איהו ודוד מנגן ביד (שמואל א' יט ט) י"ד לקבל י"ד וסלקא ה' (זעירא) באת ו' ולבתר סליק ו' ב' שית זמנין עשר עד דסליק לשתי ו' ואינון אתון הדבקות בקריאת שמע דבגינייהו אתמר כל המשים ריוח בין הדבקים מצננים ליה גהינם ושלמה עליהו אמר הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה (שיה"ש ג ז) ואינון נטריין (נ"א נטליין) ערסיה ולקבלייהו (שיה"ש ו ח) ששים המה מלכות אלין דכורין ואלין נוקבין אלין דקריאת שמע דתקין משה דכורין אלין דשלמה נוקבין ואלין בית קבול לאלין דרגין דשלמה אינון בית קבול לדרגין דמשה וכד מתחברין כלא כאחד שלמ"ה אתהפך למשה.

תרגום: כנגד המנורה שהיא ו', וששה קני המנורה שהם ה' ה', שש ווי"ן. וסוד הדבר "שבעה ושבעה מוצקות", עד שעולים לי"ד, שהוא יהו"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א, וזהו "ודוד מנגן ביד", י"ד כנגד י"ד, ועולה ה' (קטנה) באות ו', ואחר כך עולה ו' ב', שש פעמים עשר עד שעולה לששים, והם אותיות הדבקות בקריאת שמע, שבשביילם נאמר, כל המשים רוח בין הדבקים מצננים לו גיהנם (ברכות טו ע"ב). ושלמה אמר עליהם "הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה" והם שומרים [ס"א נוטלים] את מטתו, וכנגדם ששים המה מלכות, אלו זכרים ואלו נקבות, אלו של קריאת שמע שתקן משה זכרים, אלו של שלמה נקבות, ואלו בית קבול לאלה. הדרגות של שלמה הן בית קבול לדרגות של משה, וכשמתחברים הכל כאחד שלמ"ה מתהפך למש"ה.

שבעה ושבעה כו' - ר"ל, שמנורה הוא שבעה, ו' עם י' ז', וז' ווי"ן הרי שבעה ושבעה, וז"ש שלשה קני מנורה מצדה הא' ושלשה כו', שיי' באמצע וב' ההי"ן מב' הצדדים כמו בעוף השמים דלעיל, ב' גרפוי מצדדים: **וסלקא ה' באות ו' - ונכללת ג"כ מו'**, שית תיבין דבשכמ"לו: **ולבתר סליק כו' - ר"ל**, ונכללין שניהם מששים, וזהו שיר דסליק ליוד באות ו' כנ"ל: **ואינון אתון כו' - עבשל"ה, וע"ה כ'**, שהן ט"ז אותיות דקאמר בגמ', בכל לבבך כו', שמספר קטן גי' ששים: **ריוח בין הדבקים - שהן ו"ק דזו"נ** שדבוקים באחוריים, ונותן ריוח זהו הנסירה להזדווג בפנים: **ושלמה עליהו כו' - על ששים** הדבקות שהן דכורין אמר ששים כו' מגבורי ישראל דלעילא, עמודא דאמצעיתא, שנטריין מטתו, וז"ש ואינון כו': **ולקבלייהו כו' - ר"ל**, הן נוקבין לקבל ששים דכורין.

²⁷ פ' ואין עדה פחותה מעשרה – הרנ"ש.

²⁸ שר הפנים שהוא נקרא סבר אפי יומין, דהיינו הסברת פנים העליונה פני הספירות העליונות שהם מים עליונים (אור יקר ח"א פג ע"א), הם פני הימים הנזכרים דהיינו הפנים המאירים מהם אל הצדיקים למטה דהיינו הפנים המאירים במלכות וסבר הוא מלשון הסברת פנים והיינו הפנים השוחקות המתגלות מלמעלה מאור השכינה כללות הששה קצוות (חסרה תיבה) הצדיקים והיינו הסברת פנים שקונם מסביר להם ואפשר דהיינו יאר ה' פניו ישא ה' פניו יקר ח"א קל ע"א).

למה שתשמע, לך. ואם לא, סטה לאחרך, כדי שלא תענש. אמר לו, לא יחשש הרב לזה, שהרי שמעתי דבר של סוד עליון, והסתכלתי בו והסברתי סברא.	סטי אבתרך כי היכי דלא תענש א"ל לא ליחוש מר להאי דהא שמעית מילתא דרזא עילאה ואסתכלית ביה וסברית סברא:
אמר לו, ומה היא. אמר לו, שמעתי את סוד הזה של הפסוק הזה "הנה מטתו שלשלמה", היא כסא הכבוד של המלך שהשלום כלו שלו. "ששים גיבורים סביב לה", אלו ששים שרים משמשים עליונים קדושים, שהם משמשים כלפי@ כסא הכבוד של המלך העליון. "מגיבורי ישראל", שהם ממונים תחת שלטון שר קדוש, מיכאל האפוטרופוס של ישראל, משום שהם תחת ידו. כלם שרים אפוטרופוסים של ישראל, זהו שנאמר "מגיבורי ישראל".	א"ל ומאי היא א"ל שמעית האי רזא דהאי פסוקא (&) הנה מטתו שלשלמה היא כורסיא יקרא דמלכא דשלמא כולא דיליה ששים גבורים סביב לה אלין שתין רברביא משמשיין עילאין קדישיין דאינון משמשיין גבי כורסא יקרא דמלכא עילאה מגבורי ישראל דאינון ממנן תחות שולטנא רברבא קדישא מיכאל אפוטרופסא דישראל בגין דאינון תחות ידיה כלהו רברבין אפוטרופין דישראל הה"ד (&) מגבורי ישראל:
אמר לו רבי דוסתאי, ראוי אתה יותר ממני ללכת לראות את סבר פני הימים. הלכו, כשהגיעו אליו, וראה אותם, אמר לשמשו, לך ואמור להם, שכסא של שלשה עמודים מה הוא בלי אחד.	א"ל ר' דוסתאי יאות אנת יתיר מני למיזל למחמי סבר אפי יומין אזלו כד מטו לגביה וחמא לון אמר לשמשיה זיל ואימא לון דכורסיא דתלת קיימא מאי היא בלא חד:
שמע רבי דוסתאי, הסתכל בנפשו דבר@. ואמר לשמש, לך ואמור להרב, שלא לחנם אמר דוד "אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה", זה דוד המלך, שהוא הרביעי.	שמע רבי דוסתאי אסתכל בנפשיה מילתא ואמר לשמשא זיל ואימא ליה למר דלאו למגנא אמר דוד אבן מאסו הבונים {כה ע"ד} היתה לראש פינה דא דוד מלכא דאיהו רביעאה:
הלך שמשו ואמר לו הדבר הזה. אמר לו, מאמר יפה אמרת, אלא לך ואמור לו, איפה געלו בדוד, שאמר "אבן מאסו הבונים".	אזל שמשיה וא"ל האי מילתא א"ל מימר שפיר קאמרת אלא זיל ואימא ליה אן געלו ביה בדוד דאמר אבן מאסו הבונים:
אמר לו לרבי חגי, שמעת בדבר הזה פתגם. אמר לו, שלשה ענינים שמעתי: אחד, הוא דרוש. אמר לו לא לדרוש באתי לכאן, שמעשה ישי ובניו שמעתי, אבל עיקר הדבר אם שמעת אמור.	א"ל לר' חגי שמעת בהאי מילתא פתגם א"ל תלת ענייני שמעית חד הוא דרשא א"ל לאו לדרשא קא אתינא הכא דעובדא דישי ובנוי שמענא אבל עיקרא דמלתא אי שמעת אימא:
אמר עיקר הדבר הם שני ענינים ששמעתי: אחד, הוא שאמר אבא, ביום שנבנה בית המקדש, עשה הקדוש ברוך הוא הטבה@חסד רב לדוד המלך. שאחר שהזדמן לו אותו החטא, ואף על גב שמחל לו הקדוש ברוך הוא, כשיצא מן העולם הזה, לא השאירו אותו המלאכים העליונים לעבור שערי ירושלים שלמעלה, והיה יושב בחוץ.	אמר עיקרא דמלתא אינון תרי ענייני דשמעית חדא הוא דאמר אבא ביומא דאתבני בי מקדשא עבד קב"ה טיבו סגי לדוד מלכא דבתר דאזדמן ליה ההוא חובא ואע"ג דמחל ליה קב"ה כד נפק מהאי עלמא לא שבקוהו מלאכי עילאי למעבר תרעי ירושלים דלעילא והוה יתיב אבראי:
וביום שנבנה בית המקדש, קרא הקדוש ברוך הוא למיכאל השר הקדוש, ומינה אותו להיות הוא וששים קדושים עליונים אפוטרופוסים של ישראל, אותם שהקיפו את כסא הקדוש של כבודו.	וביומא דאתבני בי מקדשא קרא קב"ה למיכאל רברבא קדישא ומני ליה למהוי הוא ושתין קדישיין עילאין אפוטרופסים דישראל אינון דאסחרו כורסי קדישא דיקריה:
ומינה את מיכאל	ומני ליה למיכאל
	כג/ב
	מדרש הנעלם
להכניס את דוד המשיח בשערי ירושלים של מעלה. ולהתקינו@ עם האבות כמרכבה קדושה עליונה, זהו שנאמר "על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו".	למיצל לדוד משיחא בתרעי ירושלים דלעילא ולא תקנא ליה עם אבהתנא רתיכא קדישא עילאה הה"ד (&) על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו:
והענין השני@והאחר הוא שנאמר ביהודה זקן שנגעלו בו אחיו, זהו שנאמר "וירד יהודה מאת אחיו", שהסירוהו	ואידך ענינא הוא דכתיב ביהודה סבוי דגעלוי ביה אחוי הה"ד (&) וירד יהודה מאת אחיו [דסרו]

מגאוותו@, והקדוש ברוך הוא לא מרוצה בו@ מכל בני יעקב, להיות שולט של מלכות העולמים, אלא רק ליהודה, זהו שנאמר "לא יסור שבט מיהודה וכו' ולו יקתה עמים", הוא לבדו ולא לשאר בני יעקב, והיינו הדבר שהיה אומר אביו.	(דסברו) ליה מגאוותיה וקב"ה לא ניחא קמיה מכל בנוי דיעקב למהוי שולטנא דמלכותא דעלמין אלא ליהודה הה"ד (&) לא יסור שבט מיהודה וכו' ולו יקתה עמים הוא בלחודוי [אלא] (נ"א ולא) לשאר בנוי דיעקב והיינו מלתא דהוה אמר אבוי:
ועוד שמעתי, מה ראה הקדוש ברוך הוא לתת שלטון ליהודה מכל שאר אחיו, אלא הסתכל הקדוש ברוך הוא בשמו הגדול, שהיה רשום בשמו של יהודה, ובגללו השליטו על הכל, ושלטונו לא יסור. בא רבי דוסתאי ונשקו בראשו.	ותו שמענא מאי חמא קב"ה למיהב שולטנותא ליהודה מכל שאר אחוי אלא אסתכל קב"ה בשמיה הגדול ²⁹ דהוה רשים בשמיה דיהודה ובגיניה אשלטיה על כלא ושולטניה לא תעדי אתא ר' דוסתאי ונשקיה ברישיה:
שמע רבי אלעזר ויצא אליהם. אמר, אתם ראשי הישיבה העליונה חצי ושלם, תבאו אלי ותראו ותחיו, מה שלא היה גלוי לעולמים, שנאמר "כי לא יראני האדם וחי", ואתם תראו ותחיו.	שמע רבי אלעזר ונפק לגביהון אמר אתון מאריהון דמתיבתא עילאה פלגותא ושלימתא אייתו גבאי ותחמון ותיחון מה דלא הוה גלי לעלמין דכתיב (שמות לג כ) כי לא יראני האדם וחי ואתון תחזון ותיחון:
ישבו לפניו, הוא שתק והם שתקו. נכנס לחדר, ושמע אותו הקול שהיה אומר, אמור להם מה שהם רוצים, שצדיקים הם. עד שירד@ @העריב הלילה, אכלו. בעודם אוכלים שתק והם שתקו, כשאכלו קמו לשכב. אמר להם, אם יש מכם ששמע דבר, שיאמר לי.	יתבון קמיה אשתיק ואינן אשתיקו עאל לאדרונא שמע ההוא קלא דהוה אמר אימא לון מה דאינן בעאן דזכאין אינן עד דנחית רמש ליליא אכלו עד דהו אכלי אשתיק ואינן אשתיקו כד אכלו קמו למשכב אמר לון אי אית מנכון דשמע מילתא לימא לי:
פתח רבי דוסתאי ואמר אנחנו נסביר סברא וטוב@ לדעת. אתה אמור לנו. אמר להם, האם שמעתם הדבר הזה שאמר רבי יצחק (&) כל הקורא קריאת שמע כתקונה על מטתו נשמתו עולה לשוט בארץ החיים, זהו שנאמר "ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל", אמרו לו, שהרב יגיד.	פתח רבי דוסתאי ואמר אנן סברא נסבור וטיבו למינדע את אימא לן אמר לון שמעתון האי מילתא דא"ר יצחק כל הקורא ק"ש כתקנה על מטתו נשמתו עולה לשוט בארץ החיים הה"ד (&) ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל אמרו ליה לימא מר:
אמר להם, בקריאת שמע יש ששים אותיות ידועות עד "ובשעריך", ועל כל אות ואות יש סוד כבוד המלכות הקדושה, של השליט@ העליון, ועבודת האדם לפניו, עד שיקרב דעתו לכסא הכבוד של המלכות הקדושה. ובאותה שעה לוקח אותם מפיו, בעל הפנים, ששמו כשם אדונו (&), והוא מעלה אותם למעלה עם נשמות הצדיקים לפני מזבח הכבוד שלמעלה.	אמר לון בק"ש אית שתין אתוותא ³⁰ ידיעאן עד ובשעריך (&) ועל כל את ואת אית סוד יקרא דמלכותא קדישא דשליטא עילאה ופולחניה דבר נש קמיה עד דיקרב דעתיה לכורסי יקרא דמלכותא קדישא ובההוא שעתא נסיב לון מן פומיה מאריה דאפיא ³¹ די שמיה כשמא דמריה ³² והוא אסיק להון לעילא עם נשמותיהן דצדיקייא קמי מדבחה יקרא דלעילא:
ונוטלים אותם, ששים מלאכים שמקיפים את כסא הכבוד, כל אחד ואחד אות אחת, ומזמרים בהם בכל לילה, זהו שנאמר "ולקח הכהן הטנא מידך והניחו לפני מזבח ה' אלהיך ולקח הכהן דא הוא מטטרו"ן הטנא" אליו שתין אתוותא דק"ש דליליא:	ונסבין לון שתין מלאכין דסחרין כורסי יקרא כל חד וחד את חד ומזמרין בהון כל ליליא הה"ד (&) ולקח הכהן הטנא מידך והניחו לפני מזבח ה' אלהיך ולקח הכהן דא הוא מטטרו"ן הטנא" אליו שתין אתוותא דק"ש דליליא:
[הרב \$] למד@ אותם [כך\$], יצאה מהם נשמתם, וראו מה שראו, והתעוררו אמר אחד לאחד, לא נשב כאן איננו ראויים לזה. מי שהוא מלאך עליון יהיה בכבוד הזה. מה	אוליף להו נפק נשמתהון מנייהו וחמו מה דחמו ואיתערו אמר חד לחד לא ניתב כאן {כו ע"א} לית אנן חזיין להאי מאן דאיהו מלאכא עילאה להוי בהאי יקר מאי הוה דעתייהו חזו דמלאכייא דחיין

²⁹ עי' מלואים אות. Error! Reference source not found.

³⁰

³¹ עי' לעיל יא סע"א שזה מט"ט ועי' מלואים אותיות. Error! Reference source not found. ו- Error! Reference source not found. עי' שר הפנים

³² שמו כשם רבו

היתה דעתם, ראו שמלאכים דוחים אותם החוצה, והצטערו עד שראו מה שראו, ונשמתו של רבי אלעזר העבירה @ אותם ונצלו.	להו לבר ואצטערו עד דחמו מאי דחמו ונשמתיה דר' אלעזר אעבר להו ואשתזיבו :
ראו את אותו הכהן הגדול, שבא לקבל את למודו של רבי אלעזר. ואמר הרב הקדוש עלה עלה. אמר לו "משכני אחרך נרוצה". אמר לו, מי אלה איתך. אמר לו, גדולי הדור הם. אמר לו, אין לי רשות, שהרי הקדוש ברוך הוא אמר לי לקבל פניך, ואני נכנסתי לפניו @, זהו שנאמר "הביאני המלך חדרי", ובחייך @ קדוש כל צבאות השמים "נגילה ונשמחה בך".	חמו לההוא כהנא רבא דאתא לקבלא אולפניה דרבי אלעזר ואמר רבה קדישא סק סק א"ל משכני אחרך נרוצה ³³ (שיה"ש א ד) א"ל מאן אלין גבך א"ל רברבי דרא אינון א"ל לית לי רשותא דהא קב"ה אמר לי לקבלא אפך ואנא עיילנא קמיה הה"ד (שיה"ש א ד) הביאני המלך חדרי ובחייך קדישא כל חילי דשמיא נגילה ונשמחה בך :
אמר רבי יצחק, כך הקב"ה עושה לכל הצדיקים, שממטרין שר הפנים יעלה נשמותיהם למעלה. הוא אומר, עלה עלה. ונשמתו משיבה לו ואומרת "משכני אחרך נרוצה הביאני המלך חדרי", הואיל ורצונו שאני אכנס לחדרים העליונים, "נגילה ונשמחה בך", זהו שנאמר "יעלזו חסידים בכבו"ד", זה מטטרון.	א"ר יצחק כך לכל צדיקייא עביד קב"ה למטטרין שר הפנים ³⁴ דיסלק נשמתיהו לעילא הוא אומר סק סק ונשמתיה אתיב ליה ואומר משכני אחרך נרוצה הביאני המלך חדרי הואיל ורעותיה דאנא עייל לאידרין עילאין נגילה ונשמחה בך הה"ד (&) יעלזו חסידים בכבו"ד דא מטטרון :
אמר רבי יצחק, באותה שעה שנשמתו של אותו צדיק עולה לפני הקדוש ברוך הוא, עושה לו הבטחה ומברך לו, זהו שנאמר "אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר אל תירא	א"ר יצחק באותה שעה שנשמתו של אותו צדיק עולה לפני הקב"ה עושה לו הבטחה ומברך לו הה"ד (&) אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר אל תירא
כג/ג	מדרש הנעלם
אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד. "אל אברם", זו היא הנשמה. "במחזה", כשהוא שוכב על מטתו, ומה אומר לו "אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד".	אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד אל אברם זו היא הנשמה במחזה כשהוא שוכב על מטתו ומה אומר לו אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד :
דבר אחר, "במחזה", זהו שנאמר "ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר", וזהו מטטרין, המוליכו לפני בוראו.	ד"א במחזה זהו שנאמר (שמות &) ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר וזהו מטטרין המוליכו לפני בוראו :
דבר אחר, אמר רבי תנחום, מה כתוב למעלה מן הענין, "רק אשר אכלו הנערים", וכתוב אחריו "אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם". באותה שעה שהנשמה יושבת ונזונת מאותו האור של מעלה ומתלבשת בו. שאמר רבי תנחום, לבוש הנשמה לעולם הבא, הוא אור זוהר שלמעלה, מכסא הכבוד הוא, שנאמר "אור זרע לצדיק ולישרי לב שמחה", ונאמר "והיה לך ה' לאור עולם", ולא מלאך ולא כסא הכבוד. ודוד אמר "ה' אורי וישעי ממי אירא".	ד"א א"ר תנחום מה כתיב למעלה מן הענין (&) רק אשר אכלו הנערים וכתיב בתריה (&) אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם באותה שעה שהנשמה יושבת ונזונת מאותו האור של מעלה ומתלבשת בו דא"ר תנחום לבוש הנשמה לעולם הבא הוא אור זוהר שלמעלה מכסא הכבוד הוא שנאמר (&) אור זרע לצדיק ולישרי לב שמחה וכתיב (ישעיה ס יט) והיה לך ה' לאור עולם ולא מלאך ולא כסא הכבוד ודוד אמר (&) ה' אורי וישעי ממי אירא :
והולך זה כמו זה שאמר רבי יהודה, נשמתו של צדיק נוטלה @ מאור כסא הכבוד ונכנסת בעולם הזה, אם זכתה ועולה למעלה, [וכי] אינו קל וחומר	ואזלא הא כי הא דא"ר יהודה נשמתו של צדיק ניטלה מאור כסא הכבוד ונכנס בעוה"ז אי זכתה ועולה למעלה אינו דין שיתוסף לה יותר אור ממה שקבלה בראשונה ליכנס בעוה"ז וממי מקבלת

³³ עי' לעיל הערה. Error! Bookmark not defined.

³⁴ עי' לעיל יא סע"א שזה מט"ט ועי' מלואים אותיות. Error! Reference source not found. Error! Reference source not found.

אותו האור א"ר יהודה אלמלא מקרא כתוב א"א לאומרו דכתיב (בראשית טו &) אל תירא אברם אנכי מגן לך אנכי ולא אחר ולמה בשביל ששכרך הרבה מאד:	שיתוסף לה יותר אור ממה שקבלה בראשונה לכנס בעולם הזה. וממי מקבלת אותו האור. אמר רבי יהודה, אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו, נאמר "אל תירא אברם אנכי מגן לך", "אנכי" ולא אחר. ולמה, בשביל ש"שכרך הרבה מאד".
ד"א שכרך הרבה מאד יש לך שכר הרבה מאד על שהיה לך בראשונה ומתלבשת מאותו האור והקב"ה נוטל אות א' משמו ונותנה בראשה כי הא דתנן עתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק לעולם הבא ואיזהו זה אות ה"א כאשר ברא שמים וארץ דכתיב (&) בהבראם בה"א בראם הה"ד (&) ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם להיות הנשמה שלימה בתכלית השלימות והטוב הה"ד (&) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו:	דבר אחר "שכרך הרבה מאד", יש לך שכר הרבה מאד על שהיה לך בראשונה, ומתלבשת מאותו האור, והקדוש ברוך הוא נוטל אות אחת משמו ונותנה בראשה, כמו זה שלמדנו (&) עתיד הקדוש ברוך הוא להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק לעולם הבא. ואיזהו, זה אות ה"א, כאשר ברא שמים וארץ, שנאמר "בהבראם", בה"א בראם, זהו שנאמר "ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם", להיות הנשמה שלמה בתכלית השלימות והטוב. זהו שנאמר "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו".
רבי יהודה בן פזי הוה ליה ההוא אריסא והוה קא מצער אותו. באו לפני רבי זירא ורבי אבא. אמרו לו, מה עושה הרב עם אריסו. אמר להם, כשהאיש גונב, בעל השמש יזהיר עליו זהרו. אמרו לו, לא שהרב יעיין בדבריו. אמר להם, ומה אעשה, והוא מצער אותי. אמרו לו, יפרד הרב ממנו וירויח לך.	רבי יהודה בן פזי היה לו אריס אחד, והיה מצער אותו. באו לפני רבי זירא ורבי אבא. אמרו לו, מה עושה הרב עם אריסו. אמר להם, כשהאיש גונב, בעל השמש יזהיר עליו זהרו. אמרו לו, לא שהרב יעיין בדבריו. אמר להם, ומה אעשה, והוא מצער אותי. אמרו לו, יפרד הרב ממנו וירויח לך.
עד דהוו יתבי אמרו ליה לאו להאי אתינא גבך אלא לימא לן מר השבטים בני יעקב מה אינון לעלמא דאתי אמר להו קב"ה סליק להו למתיבתא דרקינא וכל נשמתא דצדיק דסליק אינון סהדין על עובדיו הה"ד (&) ירושלים הבנויה זו ירושלים של מעלה ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל כדי להעיד על כל צדיק וצדיק מישראל ולמה להיות כלם מודים ומברכים לשמו הה"ד (&) עדות לישראל להודות לשם ה' וכל אחד ואחד מכיר את שלו ומשתבח ואומר רבש"ע ראה מה הנחתי בארץ וזהו להודות לשם ה':	בעודם יושבים, אמרו לו, לא לזה באנו אליך, אלא יאמר לנו הרב, השבטים בני יעקב, מה הם לעולם הבא. אמר להם, הקדוש ברוך הוא העלה אותם לשיבת הרקיע, וכל נשמת צדיק שעולה, הם מעידים על מעשיה, זהו שנאמר "ירושלים הבנויה", זו ירושלים של מעלה, ששם "עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל", כדי להעיד על כל צדיק וצדיק מישראל. ולמה, להיות כלם מודים ומברכים לשמו, זהו שנאמר "עדות לישראל להודות לשם ה'". וכל אחד ואחד מכיר את שלו, ומשתבח ואומר, רבוננו של עולם, ראה מה הנחתי בארץ, וזהו "להודות לשם ה'".
והיינו דתנן כל צדיק וצדיק יש לו מדור לפי כבודו ולפי הראוי לו מאן דאתי מראובן שם מדורו עם הצדיקים מן ראובן וכן כל שבט ושבט ומאן דהוא גר מאוה"ע ונתגייר מדורו במדור של גרים והשבטים עומדים לעדים לכל צדיק וצדיק הה"ד (&) ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם ה':	והיינו ששנינו (&) כל צדיק וצדיק יש לו מדור לפי כבודו ולפי הראוי לו. מי שבא מראובן, שם מדורו עם הצדיקים מן ראובן. וכן כל שבט ושבט, ומי שהוא גר מאומות העולם ונתגייר, מדורו במדור של גרים. והשבטים עומדים לעדים לכל צדיק וצדיק, זהו שנאמר "ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם ה'".
א"ר יהודה נשמתו של צדיק יודעת ומכרת לעולם הבא מה שאינו יודע ומכיר מלאך המשרת הה"ד (&) אמרו צדיק כי טוב כי טוב ממה"ש וכתוב (&) אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה:	אמר רבי יהודה, נשמתו של צדיק יודעת ומכרת לעולם הבא מה שאינו יודע ומכיר מלאך המשרת, זהו שנאמר "אמרו צדיק כי טוב כי טוב", ממלאכי השרת, וכתוב "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה".
רבי אבא פתח ואמר (מיכה ז &) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות זמין קב"ה למעבד פורקנא לבנוי כאינון יומין דשלח קב"ה לאפקא לישראל ואלקי באינון מכתשי דמצרים בגיניהון	רבי אבא פתח ואמר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות גאולה לבניו כאותם הימים ששלח הקדוש ברוך הוא להוציא את

ז"ח

ישראל, והלקה במצרים אותם המכות בגלל ישראל.	דישראל:
בא ראה, מה בין הגאולה הזו לגאולת מצרים. גאולת מצרים היתה במלך אחד ובמלכות אחת, כאן בכל מלכי העולם ובכל מלכות שבעולם. ואז יתכבד הקדוש ברוך הוא בכל העולם ובכל הארץ, וידעו הכל את שלטונו של הקדוש ברוך הוא בכל העולם, וכלם ילקו במכות עליונות פי שנים, משום שסרבו בישראל.	ת"ח מה בין פורקנא דא לפורקנא דמצרים פורקנא דמצרים הוה בחד מלכא ובמלכו חד הכא בכל מלכין דעלמא ובכל מלכותא דעלמא וכדין אתייקר קב"ה בכל עלמא ובכל ארעא וינדעון כלא שולטנתיא דקב"ה בכל עלמא וכלהו ילקון במכתשין עילאין על חד תריין בגין די סרבון בהון בישראל:
וכד ינדעון שולטנתיא דקב"ה כמא דכתיב (&) והיה ה' למלך על כל הארץ כדין כלהו יתנדבון בהו בישראל לקב"ה הה"ד (&) והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה' כדין יזדמנון אבהן בחדוה למחמי פורקנא דבנייהו כמלקדמין הה"ד (&) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות³⁶:	וכשידעו את שלטונו של הקדוש ברוך הוא, כמו שכתוב "והיה ה' למלך על כל הארץ", אז כלם יתנדבו עם ישראל לקדוש ברוך הוא, זהו שנאמר "והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה'", ואז יזדמנו האבות בשמחה, לראות את גאולת בניהם כמו מקדם, זהו שנאמר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

³⁶ א"ר יהודה קב"ה מזווג זווגים וכו' בזה לך דף צא ע"ב